

Reflectie op rol van taal in conceptvisie Kunst & Cultuur

Kunst & Cultuur en taal

In de visie Kunst & Cultuur wordt duidelijk dat dit leergebied ook een sterk talig karakter kent en een stevig beroep doet op een talig repertoire van leerlingen. Dat wordt duidelijk als er gesproken wordt van:

- Bijdrage aan persoonlijke vorming (p2): het stellen van vragen, reflectie op essentiële onderwerpen
- Bijdrage aan maatschappelijke vorming (p2): kunst vertelt verhalen, kan leiden tot dialoog en debat, cultuuruitingen interpreteren en te plaatsen in breder perspectief
- Bijdrage aan kwalificatie (p2): leerlingen leren kijken en luisteren, analyseren, expliciteren, interpreteren, nuanceren, presenteren
- Kern van het leergebied (p2): door te exploreren, creëren en te reflecteren leren leerlingen uitdrukking te geven aan gevoelens en ervaringen, hier betekenis aan te geven en hierover te communiceren.
- Samenhang – brede vaardigheden (p5): Leerlingen leren op kunstzinnige wijze uitdrukking te geven aan emoties en ideeën, vragen en dromen en dit te presenteren aan een publiek. Ze communiceren in de bijzondere taal van de kunsten.

Aandacht voor taal en communicatie in visie Kunst & Cultuur

We weten dat het diverse en meertalige karakter van onze samenleving zich ook door vertaalt naar ons onderwijs: de meeste klassen kennen een heterogene samenstelling en tellen in toenemende mate ook leerlingen met een andere thuistaal dan het Nederlands. Dat vraagt om voldoende aandacht in alle leergebieden voor leerlingen die het Nederlands niet als thuistaal hebben. Vanuit de volgende vraag heeft het ontwikkelteam Nederlands gekeken naar de conceptvisie:

In hoeverre heeft de visie op het leergebied Kunst & Cultuur voldoende oog voor de talige behoeften van alle leerlingen, waaronder meertalige leerlingen?

De ontwikkelteamleden van het OT Nederlands vinden dat er nog meer blijk kan worden gegeven van de meertalige context waarin veel kinderen in Nederland opgroeien. Dit aspect zou bijvoorbeeld nog een plek kunnen krijgen bij:

- 'relevantie': hier wordt geschreven over de unieke taal van Kunst & Cultuur. Hier zou het OT kunnen aangeven wat die taal dan inhoudt en waar die voor staat: gesproken, geschreven, beeldend?
- het kopje 'Maatschappelijke ontwikkelingen'.
- waar gesproken wordt over een culturele context (kern van het leergebied → artistiek creatief vermogen als verbindende schakel): ook hier kan het goed zijn om de meertalige context waarin kinderen opgroeien en leven expliciet te benoemen.
- de laatste alinea over sociale, culturele vaardigheden. Deze alinea leent zich voor het benoemen van de taal als belangrijk communicatiemiddel. Daarbij dient ook extra nadruk gelegd te worden op het talige belang van de kunst & cultuurvakken voor alle leerlingen, omdat de expressieve kant van deze vakken zich vaak ook uit via het medium van de taal.

Wellicht is de taal van de kunst juist een middel om leerlingen met verschillende moedertalen op een andere manier bij elkaar te brengen. Deze taal leren de leerlingen immers allemaal. De visie kan ook nadrukkelijker aandacht geven aan de rijkdom aan taalschatten die verborgen liggen in de culturen waaruit leerlingen voortkomen en in opgroeien, waaronder wereldliteratuur.

Vakspecifiek formuleren en redeneren

Zoals de vijf fragmenten hierboven laten zien, doet het leergebied Kunst & Cultuur een sterk beroep op vakspecifiek formuleren en redeneren: vragen stellen, reflecteren, redeneren, presenteren, debatteren en communiceren vragen niet alleen om een stevige taalbasis van leerlingen, maar ook om een vakspecifiek taalrepertoire. De OT-leden Nederlands hebben daarom de conceptvisie ook vanuit de volgende vraag geanalyseerd:

In hoeverre wordt er in de visie op het leergebied voldoende aandacht besteed aan vakspecifiek formuleren en redeneren?

Een eerste mooie constatering is dat Kunst & Cultuur een leergebied betreft waarin een leerling zich niet zuiver via taal alleen hoeft te uiten. Communiceren kan bij deze vakken via allerlei wegen, middelen en media. Tegelijkertijd wordt in de conceptvisie de taalbasis die het van leerlingen vraagt nog niet op een dermate wijze expliciet benoemt: welk taalregister is voor de leerlingen belangrijk en dient dit bij Kunst & Cultuur aangeleerd te worden of dient de leerling te leunen op hetgeen bij andere leergebieden onderwezen is? De uitwerking daaromtrent en wat dit ook van de leraar Kunst & Cultuurvakken vraagt rondom het aanleren van een taal en strategieën om bij Kunst & Cultuur te redeneren, reflecteren etc, zou expliciet gemaakt kunnen worden. Daarnaast zou explicieter weergegeven kunnen worden welke taalvaardigheden leerlingen nodig hebben om dit te kunnen doen.

Ook in het onderdeel 'samenhang binnen het vak en met andere vakken' zou de samenhang met talen, zowel Nederlands als de moderne vreemde talen nog kunnen worden uitgewerkt. De uitwerkingen van deze conceptvisie laten zien dat Kunst & Cultuur een flink beroep doet op de talige vaardigheden van leerlingen. Daarnaast komt Kunst & Cultuur juist ook binnen de taalvakken naar voren (literatuur, gedichten, beelden). Dit biedt bijzondere kansen in de samenhang tussen vakken. Die samenhang zou dus vanuit beide kanten kunnen worden beschreven in deze conceptvisie.

Door de grote en geheel eigen rol die taal in diverse kunstvormen speelt, kunnen leerlingen taal leren gebruiken en beheersen die eigen is voor een bepaalde discipline, maar leren ze ook de transfer te maken buiten het leergebied. Het uitvergroten van zowel verbale als non-verbale communicatie in theater, op toneel, de taal van muziek en film, maar ook het schrijven en zingen van songteksten, poëzie en literatuur zou een plek kunnen krijgen in de conceptvisie.

In hoeverre wordt er in de visie voldoende aandacht besteed aan de ondersteuning van vakspecifieke taalontwikkeling?

In aansluiting op het eerder gegeven antwoord: er is nog weinig expliciete aandacht voor de vakspecifieke taalontwikkeling van leerlingen en de ondersteunende rol van de leraar daarbij. De groei in vakspecifieke taalontwikkeling zichtbaar maken, zou bijvoorbeeld kunnen bij figuur 3 waarbij groei van leerlingen in het onderwijs gekoppeld wordt aan toenemende complexiteit. Daarbij worden sterk talige vaardigheden genoemd, zoals 'onderzoeksvaardigheden', 'standpunten laten doorklinken' en 'reflectie'. Hier kan worden benoemd dat deze vaardigheden ook een beroep doen op vakspecifieke taalvaardigheden die zich ook ontwikkelen en die toenemen in complexiteit.